

در همایش اقتصاد ایران در ۱۴۰۴ به میزبانی اتاق بازرگانی مطرح شد

امتحان سخت اقتصاد ایران در سال 1404

در همایش چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۴ به میزبانی اتاق بازرگانی اصفهان، مهم‌ترین عوامل ریسک در سال آینده شامل ریسک حضور ترامپ در قدرت، اسرائیل و شرایط منطقه، افزایش نرخ فقر در کشور، تشدید ناترازی انرژی و ضرورت تعیین تکلیف، تشدید شکاف بین گروه‌های مختلف اجتماعی و ... بررسی شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی اصفهان، علی صفر نورالله، عضو هیئت رئیسه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان در همایش چشم انداز اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۴ با اشاره وضعیت نابسامان اقتصاد کشور، بیان کرد: همه می دانیم که در این برهه فعالان اقتصادی ایران در اوج گرفتاری و تنش های اقتصادی، بحران انرژی، افزایش نرخ ارز و ... قرار گرفته اند و تولید حال خوشی ندارد.

وی با اذعان به اینکه وضعیت فعلی در طول تاریخ کشور بی سابقه است، گفت: امروز در شرایطی به سر می بریم که هیچ چیز در جایگاه واقعی خود قرار ندارد. از یک سو مشکلات عدیده در داخل که صنعتگر و فعال اقتصادی درگیر ابهاماتی شده است که حتی امکان برنامه ریزی کوتاه مدت و تعیین استراتژی غیرممکن شده است و از سوی دیگر، شرایط بین المللی و بی ثباتی منطقه ما را با چالش هایی مواجه ساخته است.

عضو هیئت رئیسه اتاق بازرگانی اصفهان افزود: اکنون فعال اقتصادی با توجه به ریسک های فراوانی که باید در نظر بگیرد تا بتواند چشم انداز ادامه فعالیت خود را تعیین نماید، مواجه شده و محدودیت هایی در برنامه ریزی به عرصه تولید تحمیل شده است. براین اساس، اتاق بازرگانی اصفهان سعی کرده است در این همایش با هدف پیش بینی سال آینده، چشم اندازی از وضعیت اقتصادی کشور در ۱۴۰۴ ارائه دهد.

* سال 1404، سال سخت برای اقتصاد ایران

در این بخش، محمد صادق حسینی، اقتصاددان برجسته با سابقه فعالیت های علمی پژوهشی در تشریح چشم انداز اقتصادی ایران در سال آینده، سال ۱۴۰۴ را سال تلاقی ریسک ها نامید و گفت: سال آینده یکی از پریسک ترین سال ها در تاریخ کشور خواهد بود و شرایطی را که پیشرو خواهیم داشت، قبلاً تجربه نکرده ایم.

پژوهشگر اقتصادی کشورمان در بیان مهم ترین ریسک ها، ریسک ترامپ را اولین مورد خواند و افزود: بازی ترامپ با کشورهای کوچک تر و با استراتژی مشخصی است که به طور خلاصه می توان استراتژی ترامپ را این گونه توصیف کرد که می خواهد اولین ضربه را حتی در مذاکرات در مواجهه با ایران و جهان بزند ضمن آنکه ضربه اول باید محکم ترین ضربه باشد که این نگرش ترامپ در ارتباط با همه کشورها است همان گونه که در ارتباط با اروپا، کانادا، مکزیک، چین و دیگر کشورها شاهدیم و در ارتباط با ایران، هم به لحاظ شرایط منطقه و هم شرایط شکننده و حساس اقتصاد ایران، می توان ریسک ترامپ را بسیار بزرگ تر توصیف کرد.

او، ریسک دوم را، اسرائیل و سیاست نتانیاهو دانست و گفت: اسرائیل در ۵ دهه اخیر در این وضعیت نبوده است. در واقع، تعادل سیاست داخلی نتانیاهو، نقطه تلاقی و تعادل سیاست خارجی او شده است و هر چقدر رفتارهای رادیکال و تهاجمی به منطقه، رقیبا و کشورهای دیگر داشته باشد، در سیاست داخلی می تواند جایگاه بهتری را کسب نماید که خطر آن برای ایران نشان می دهد که رفتار ریسک پذیر نتانیاهو در سال آینده برای ما تهدید بیشتری خواهد داشت و از طرفی، سودی دوسویه را برای اسرائیل رقم می زند که از یک سو، سیاست داخلی است که طبق نظرسنجی ها، نتانیاهو در انتخابات آتی پیروز قطعی خواهد بود و از سوی دیگر، ادامه رفتارهایی که در غزه برای گسترش مرزها و مبارزه با گروه های نیابتی ایران نشان داد.

صادق حسینی، ریسک سوم را روند روبه رشد فقر در جامعه ایران در ۱۲ سال گذشته تاکنون اعلام کرد و گفت: بر اساس پژوهش ها، طبقه فقیر ایران از 6 درصد در ۱۲ سال گذشته به 15 درصد افزایش یافته است. در واقع، حدود ۱۵ میلیون نفر از جمعیت کشور به طبقه فقرا اضافه شده اند. ضمن آنکه، طبقه متوسط که در همان سال ها، 60 درصد افراد جامعه را تشکیل می داد که عدد بسیار خوبی بود، متأسفانه جایگاه خود را از دست داده است.

او در بیان اهمیت طبقه متوسط، توضیح داد: این طبقه چون چیزی برای از دست دادن دارد، بنابراین، حامی و پشتیبان تعادل وضع موجود در اقتصاد و سیاست کشور است درحالی که طبقه فقیر نه تنها حامی وضع موجود نیست؛ بلکه از هر فرصتی برای برهم زدن تعادل وضع موجود و شرایط فعلی استفاده می کند. زمانی که جمعیت طبقه متوسط به کمتر از نصف و طبقه فقیر تا چهار برابر افزایش یافته است، تفاوت فقیر قدیمی با جدید مشخص می شود که فقیر جدید، فقر را نمی پذیرد و علاوه بر سیاست های حاکمیت، هرکسی که به هرنحوی در وضع موجود، برخورداری و غنی به حساب آید، مورد خشم طبقه فقیر جدید خواهد بود؛ لذا، طبق بررسی نموداری می توان نتیجه گرفت که اگر اعتراضی در ایران شکل بگیرد، اعتراضی خشن خواهد بود. چنانچه، خشن ترین اعتراضات به بهانه های مختلف در ۱۴۰۱ شکل گرفت و بیشترین صدمات و خسارات متوجه عوامل نماد ثروت در سال های بعد از انقلاب بوده است.

پژوهشگر اقتصادی، چهارمین ریسک در چشم انداز سال آینده را، ریسک انرژی دانست و با مقایسه میزان تولید و مصرف بنزین بر حسب میلیون لیتر در روز، گفت: در سال ۱۴۰۰ که مرحوم رئیسی دولت را تحویل گرفت، صادرکننده بنزین بوده ایم و از آنجایی که هیچ گونه اصلاحات حوزه انرژی انجام نمی شود، از ۱۴۰۲ به واردکننده بنزین تبدیل شده ایم. در سال ۱۴۰۴ در صورت راه اندازی پروژه شهید سلیمانی می توانیم حدود ۱۲۵ میلیون لیتر تولید کنیم درحالی که روزانه ۱۴۵ میلیون لیتر مصرف بنزین در ایران داریم که نشان می دهد ۲۵ تا ۳۰ میلیون لیتر ناترازی فقط در بنزین خواهیم داشت و با ادامه وضعیت فعلی، مجبور به واردات ۸ میلیارد دلار بنزین خواهیم بود.

صادق حسینی در ادامه افزود: کل درآمد دولت در بودجه ۱۴۰۴ با درنظرگرفتن شرایط فروش ۱.۶میلیون بشکه نفت در روز، ۱۲ میلیارد دلار خواهد بود. اما با توجه به پیش بینی فروش کمتر از ۸۰۰ هزار بشکه در روز، شاهد کاهش درآمد دولت از نفت در بودجه خواهیم بود و در صورتی که دولت سهم صندوق را هم دریافت نماید به ۱۲ میلیارد دلار خواهد رسید که این نیز یعنی یک دلار هم اضافه برای واردات بنزین نخواهیم داشت. از طرفی شدت ناترازی به حدی است که قابل پوشش نیست.

او با بیان آنکه واژه "ناترازی" در اقتصاد بی معناست، توضیح داد: در مواردی مانند مسکن ناترازی نداریم؛ چون دولت قیمت گذاری نمی کند؛ لذا، در هر بخشی که دولت ورود کند و قیمت گذاری نماید، قطعاً شاهد ناترازی هستیم. در واقع، قیمت گذاری غیرواقعی دولت موجب برهم زدن تعادل عرضه و تقاضا می شود. البته وقتی تقاضا بیشتر از عرضه باشد، قیمت افزایش یافته و تولید کالا به صرفه می شود، مصرف کننده نیز متعادل مصرف می کند و تولیدکننده هم در تولید دارای انگیزه بیشتری است.

او یادآور شد: اگر هم بخواهیم ۱۴۵ میلیون لیتر روزانه بنزین تولید کنیم باید پالایشگاه جدید بسازیم که با صادرات روزانه فقط ۱ ونیم میلیون بشکه نفت، تا سال ۱۴۰۸ باید کل نفت خود را برای مصرف بنزین بدهیم.

به گفته صادق الحسینی، قیمت بنزین در ایران یک پنجاهم قیمت بنزین در پاکستان است که زمینه قاچاق سوخت به ویژه در شرق کشور را ایجاد نموده است. در گاز نیز وضعیت ما بسیار بدتر از دیگر حامل های انرژی است و اگر سرمایه گذاری در گاز نکنیم، با توجه به افت شدید تولید پارس جنوبی که به نیمه عمر خود رسیده است، تولید در ۱۴۰۴ از ۸۳۰ میلیون مترمکعب در روز به ۶۳۰ میلیون مترمکعب کاهش خواهد یافت.

او گفت: با سرمایه گذاری ۷۰ میلیارد دلاری در بخش گاز که معادل ۶ برابر درآمد دولت از بخش نفت است، می توان تا حدودی به حل ناترازی در ۱۴۰۸ امیدوار بود که این نیز غیرممکن است.

پژوهشگر اقتصادی با اشاره به اینکه 10 درصد کل مخازن نفتی ما به دلیل عدم تزریق به موقع ذخایر گازی، برای همیشه از بین رفته اند، خاطرنشان ساخت: با این روند، مجبوریم که بین ۵۰ تا ۶۰ روز، گاز 40 درصد از کل کشور را قطع نماییم که شامل جیره بندی نیز خواهد بود و این قطعی ها یا جیره بندی از اول اردیبهشت سال آینده آغاز می شود و تا آخر سال در هر نقطه کشور ادامه خواهد داشت. چون مصرف روبه افزایش است، روزهای پیک نیز در حال تشدید است. همچنین، پیش بینی می شود که روزهای پیک بار گاز بین ۱۱۰ تا ۱۲۰ روز باشد. یعنی حدود ۱۲۰ روز خاموشی و قطعی گاز و برق در ۱۴۰۴ خواهیم داشت.

او در ادامه به ناترازی برق کشور و افزایش پیک در سال آینده اشاره کرد و گفت: حدود 35 درصد کشور درگیر قطعی برق از اردیبهشت ماه خواهد بود. در نتیجه این ناترازی و ۱۲۰ روز خاموشی گسترده، بیشترین صدمات و آسیب متوجه صنعت و تولید خواهد بود.

صادق الحسینی در صحبت از انرژی های خورشیدی و نقش قیمت به عنوان عامل تعیین کننده، توسعه انرژی خورشیدی برای تأمین برق را راهکاری غیرممکن خواند و گفت: مسئله انرژی در ایران، عامل تولید نیست. امروز نه تنها با اطمینان از اینکه انرژی خورشیدی کمکی به رفع ناترازی ها نمی کند؛ بلکه امکان ایجاد اصلاحاتی در بخش انرژی را متأثر از بیان دلایل غلط، به تعویق می اندازد. ضمن آنکه وقتی دولت پولی برای اصلاحات انرژی و سرمایه گذاری ندارد، چگونه می تواند برق خورشیدی را خریداری نماید؟ او به ناترازی گازوئیل اشاره کرد و گفت: از سال ۱۴۰۲ وارد ناترازی گازوئیل و کمبود 30 درصدی سوخت مایع برای نیروگاه ها و ناترازی برق هم شده ایم؛ لذا، در سال آینده ۱۲۰ روز خاموشی را تجربه خواهیم کرد و یا قیمت انرژی با افزایش چند برابری همراه خواهد بود. ما باید برای مقابله با قاچاق گازوئیل به افزایش صد برابری، در بنزین به افزایش ۱۰ برابری بیندیشیم، برق را ۲۵ تا ۳۰ برابر و قیمت گاز را تقریباً ۴۰ تا ۵۰ برابر افزایش دهیم.

در ایران در ۲۰ سال گذشته مصرف انرژی 70 درصد افزایش یافته و در متوسط جهانی 40 درصد کاهش یافته است که این نیز ناشی از استفاده از تکنولوژی هایی با مصرف بالای انرژی در ایران است.

او در مقایسه ایران با عراق، ارمنستان، تاجیکستان و... گفت: از جمله سیاست های پوپولیستی موجب ناترازی انرژی در کشور ما شده است و در کشورهای فوق علاوه بر بالاتر بودن نرخ انرژی ازجمله قیمت بنزین، سرانه مصرف انرژی مدیریت شده است.

صادق الحسینی به بحث شکاف های اجتماعی پرداخت و گفت: شکاف بین نخبگان و حکومت، زنان و جوانان با حاکمیت در کشور ما تشدید شده است. شکاف ها با سیاست پر می شود و باید نهاد حاکمیت یا سیاست با مکانیزم انتخابات و توجه به انتظارات نمایندگان شکاف ها، آنها را پر کند.

او خاطرنشان کرد: شکاف ها حتماً یا با سیاست و یا با اعتراضات پر می شوند و شکل سومی وجود ندارد. اکنون می دانیم که شکاف بین نسلی در دهه اخیر موجب تشدید شکاف بین جوانان و حکومت و در نتیجه بیشترین میزان تغییر در خواسته ها و انتظارات نسل جدید شده است و در همه کشورهای جهان اتفاق افتاده است.

صادق الحسینی، سال آینده را سال تلاقی ریسک ها نامید و اظهار کرد: تفاوت عمیق بین نسلی در ایران، مسئولانی که هیچ درکی از نسل جدید ندارند و شرایط سیاست خارجی و داخلی ایران و... نشان می دهد که شرایط شکننده است.

او در مقایسه اقتصاد ایران با ترکیه، گفت: اقتصاد ایران همیشه کوچک تر از اقتصاد ترکیه بوده است و فقط در دو مقطع، دو سال قبل از انقلاب و دوران پس از جنگ و رشد شتابان ایران که از خاتمی تا احمدی نژاد ادامه داشت (سال های ۷۰ تا ۹۰) ایران از ترکیه در سال ۸۴ جلو می افتد و از زمان تشدید تحریم ها در سال ۹۰، افت اقتصادی ایران شروع می شود و اکنون به یک دوم ترکیه و 60 درصد عربستان تنزل کرده ایم.

او در بیان وضعیت بخش های مختلف اقتصاد ایران، 54 درصد را متعلق به بخش خدمات، 40 درصد صنعت و 6 درصد را به کشاورزی عنوان کرد و افزود: سهم نفت و گاز در اقتصاد ما از 30 درصد به نصف رسیده است. همچنین، نسبت سرمایه گذاری به تولید ناخالص داخلی ایران در سال های قبل از ۹۰ رو به بالا بوده است و پس از آن به صورت کاهشی و افت بوده است. ضمن آنکه کاهشی بودن نرخ بیکاری به دلیل کاهش نرخ مشارکت و خروج از بازار کار بوده است.

نکته دیگر در سخنان صادق الحسینی، نسبت پایین مشارکت زنان در اقتصاد ایران در مقایسه با دیگر کشورهای مسلمان است. در ایران نرخ مشارکت زنان در اقتصاد فقط 15 درصد است و برای مردان 50 درصد است درحالی که در ترکیه زنان ۳ برابر زنان ایران در اقتصاد مشارکت دارند.

صادق الحسینی با بیان آنکه در تورم نقطه به نقطه، شاخص قیمت تولیدکننده در کشور رو به کاهش است، دلایل آن را مربوط به رکود قریب الوقوع در سال آینده دانست و افزود: در سال آینده تورم افزایشنده و رکود ناشی از توقف تولیدکننده و کاهش قدرت خرید را خواهیم داشت. همچنین، عامل اصلی افزایش تورم، کسری بودجه است.

او با بیان آنکه ویژگی تورم ایران در طول این چهل سال، تورم بالا و پایدار و ویژگی رشد ایران، پایین و بی ثبات بوده است، دیگر عامل تورم را افزایش نسبت پول به شبه پول و در نتیجه افزایش ضریب تورم عنوان کرد و یادآور شد: رشد نقدینگی باعث تشدید تورم و رشد نرخ دلار و تورم نیز موجب تشدید شکاف بین تورم و تولید یا رشد اقتصادی در ایران می شود.

او به مقایسه درآمدهای ارزی کشور در ۴۰ سال گذشته پرداخت و گفت: از درآمدهای بالای صد میلیارد دلاری به درآمدهای ۲۰ میلیارد دلاری رسیده ایم. از طرفی، افزایش 140درصدی نرخ دلار در زمان مرحوم رئیسی که هنوز حمله اسرائیل و ترامپ نبوده و درعین حال درآمد نفتی دو برابر بوده است را به دلیل فاصله زیاد بین نرخ نیمایی و نرخ آزاد در سال های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ بالای 90 درصد باعث رانت بزرگی شده است که عرضه ارز را کاهش و تقاضای ارز را افزایش داده است و طبقه اشراف و ثروتمندان جدیدی خلق شدند.

صادق الحسینی با انتقاد از شرایط دو نرخ بودن ارز، ضرورت تک نرخ بودن را مطرح کرد و گفت: اکنون آسیب های اقتصادی آن را شاهدیم.

او از دو "سیاست دو فرزند کافی است" و "پروژه مسکن مهر" به عنوان دو اصل مهم نام برد که مورد تشویق بانک جهانی و توصیه به کشورهای دیگر شده است و در ادامه افزود: پروژه مسکن مهر توانست صنعت ساختمان و رشد اقتصادی خوبی برای کشور رقم زند.

صادق الحسینی درباره ریسک های سال ۱۴۰۴، مدیریت ریسک را مهم تر از مدیریت بازدهی دانست و به فعالان اقتصادی توصیه کرد: سهم طلا یا فلزات گران بها را در دارایی خود افزایش دهید. از نگهداری دلار اجتناب کنید. همچنین، تا زمانی که نرخ بهره حقیقی، به صورت منفی است، رشد تورم ادامه دارد، ارتباطی بین نرخ بهره و شاخص بورس وجود ندارد. حداقل سرمایه گذاری را به بخش مسکن و پروژه های ساخت وساز اختصاص دهید و استراتژی سه صندوق بودن (لاک پشتی، خرگوشی و اسب شاخ دار) را اختیار کنید.

